

The article reveals current problems of vocal training of future Music teachers. There are some difficulties with the selection of repertoire, which should provide not only musical, aesthetic, moral and mental education of future teachers, but also develop their professional skills. The process of repertoire selecting is an important and responsible part of professional training of students studying music-pedagogical disciplines. The correct selection of vocal-pedagogical repertoire provides the successful development of vocal-technical skills and the acquisition of students' artistic and performing skills. That is why the choice of the program at the vocal-training lessons requires special care and deep analysis of the technical, artistic and performing part of the musical content.

The author of the article proves the necessity of Ukrainian folk songs in students' educational repertoire, bas realising of deep meaning of folk art, rooted in the ethnos of our nation, the student gets a wide variety of artistic avenues of expression, so the necessity of self-expression by means of folk vocal art grows significantly. The article shows that the folk song repertoire is notable for its special simplicity, clarity and ease of use, so the adaptation of folk songs is undoubtedly valuable element of vocal-pedagogical repertoire at the vocal-training lessons with future teachers of musical art. An important part of work with vocalists-beginners is the transformation of folk songs into a mode convenient for the performer. It will provide natural, non-tensional sounding of the voice and will demonstrate its best qualities. A well-chosen tone will help to avoid some difficulties with the tessitura, the quick vocal exhaustion of vocalist and the excessive excitement that are not desirable at the first stage of vocal-training.

Key words: *vocal training, teacher of musical art, vocal-pedagogical repertoire, folk song.*

УДК 378. 011.3 – 051: 780. 614. 331

Радван Нассіб
Radvan Nassib

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-СКРИПАЛЯ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

IMPROVEMENT OF THE FUTURE TEACHER-VIOLINIST'S INSTRUMENTAL-PERFORMING SKILLS ON THE BASIS OF COMPETENCE APPROACH

У статті розкрита сутність та зміст інструментально-виконавської компетентності майбутнього педагога-скрипаля, формування якої здійснюється в умовах музично-педагогічної освіти на заняттях фахових дисциплін. Виокремлені основні завдання інструментальної підготовки студентів на рівні навчання в магістратурі, Схарактеризовані основні компетенції інструментально-виконавської діяльності педагога-скрипаля, визначені педагогічні умови, які сприяють формуванню у студентів цих якостей у процесі вивчення.

Ключові слова: *інструментально-виконавські уміння, педагог-скрипаль, компетентнісний підхід, педагогічні умови.*

Ситуація освітньої політики в Україні спричинила новий принцип взаємовідносин між різними країнами, який спрямовує на встановлення творчої співпраці й обміну надбаннями культури та освіти. Нагальна потреба сирійського суспільства в генерації педагогів нового типу визначила необхідність підготовки кваліфікованих фахівців, здатних до творчого самоозвитку. У зв'язку з цим актуалізується проблема підготовки студентів із Сирії у системі музично-педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу.

Треба зазначити, що поняття “компетенція” і “компетентність” мають досить давнє походження. Згідно зі словником Webster вони з'явилися у популярній англійській літературі ще наприкінці XVI століття. Але тоді ці поняття не набули широкого вжитку. Нове тлумачення цих понять відбулося у науковій літературі лише у другій половині XX століття для опису якісного виконання роботи та високою мотивацією окремих осіб. Так, у 1973 році в журналі “Американський психолог” була опублікована стаття психолога Д. МакКлелланда “Testing for competence rather than for intelligence”. У ній автор піддав значної критики наявні погляди щодо оцінки професіоналізму за допомогою традиційних тестів для визначення інтелекту та здібностей людини. Як альтернатива, МакКлелланд запропонував використовувати тести компетентності. Впроваджуючи поняття “компетентність”, він мав на увазі не тільки конкретні навички (вміння писати, читати рахувати, навички комунікації), а й індивідуальні характеристики особистості, які допомагають їй у діяльності (ініціативність, воля, лідерство тощо).

Поступово поняття “компетенція” і “компетентність” поширилися у різних галузях наукового знання, а в освіті з'явився новий методологічний напрямок – компетентнісний підхід. Цікавими, на нашу думку, є визначення компетентності Є. Бондаревської [2], яка розуміє її як базовий компонент поняття “педагогічна культура”. Натомість В. Нагорна характеризує компетентність як відповідність людини її професії [4].

В іншому ракурсі розглядає це питання А. Хуторської. Він пропонує розмежувати поняття “компетенція” і “компетентність”, використовуючи їх паралельно, але при цьому включаючи в них різний смисл. На думку вченого, компетенція – це сукупність взаємозв'язаних якостей особистості, які є заданими відповідним колом предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії. А компетентність – це володіння людиною певними компетенціями, що містять її особистісне ставлення до предметів діяльності [5].

Нам також імпонує підхід до визначення компетентності В. Бондаря, який розглядає компетентність у контексті якості особистості, котра володіє різними компетенціями. Отже, прибічники компетентісного підходу в освіті характеризують компетентну людину як носія різноманітних та гнучких знань, які не лише декларуються, а й ефективно застосовуються в практичній діяльності [1].

Зазначимо, що українські та зарубіжні науковці розглядають окремі аспекти інструментального навчання студентів, зокрема удосконалення виконавських (Є Куришев, Н. Мозгалова) й аналітичних умінь (Чжан Цзе), впровадження історико-стильового (В. Буцяк, О. Щербініна) та системного підходів (Г. Ципін), набуття виконавського досвіду (Шугуан), формування методичної компетентності в умовах фортепіанного навчання (Н. Цюлюпа). Проте питання впровадження компетентісного підходу в практику скрипкового навчання не знайшло належного висвітлювання у науковій літературі.

У дослідженнях представлених авторів зазначається, що важливою особливістю сучасної музично-педагогічної освіти стало забезпечення її інтегративними конструктами – компетентністю і компетенціями. Ці поняття розглядаються як ступінь сформованості у фахівців загального комплексу знань, умінь, навичок і досвіду, що забезпечує виконання музично-професійної діяльності. При цьому динаміка тлумачення поняття “компетентність” простежується від фіксації якості освоєння результатів змісту освіти через предметні знання, вміння і навички до виокремлення особистісного її аспекту – формування мотивацій, потреб та інтересів. Компетентне ставлення вчителя мистецьких дисциплін до своєї професійної діяльності означає потребу в самопізнанні й самореалізації.

Відтак, досліджуючи проблему удосконалення виконавських умінь іноземних студентів – скрипалів у системі музично-педагогічної освіти України, звертаємо увагу на компетентнісний підхід, оскільки він встановлює новий тип освітніх результатів майбутнього педагога-скрипала. Врахування його особливостей дозволяє не тільки набути певних комбінацій у відомостях, уміннях і навичках, а й зорієнтувати студентів на організацію художньо-пізнавального

та музично-виконавського процесів, уміння створювати художньо-творче середовище й комунікативні ситуації у навчально-виховному процесі.

Відповідно розглядаємо компетентність у галузі музично-педагогічної освіти як особистісну характеристику, котра включає такі компоненти: когнітивний (фахові знання), операційно-процесуальний (спеціальні інструментальні уміння і навички) й аксіологічний (інтеріоризована система мистецьких цінностей у взаємодії з професійно значимими якостями). Така спрямованість музично-педагогічної освіти актуалізує пошук ефективних шляхів досягнення нового музичного знання, становлення педагога через формування його фахової компетентності в умовах інструментально-виконавської підготовки. Згідно з цими вимогами, проаналізуємо, які компетентності закладені в освітніх програмах підготовки бакалаврів і магістрів музичного мистецтва. При цьому зазначимо, що їх розробка в умовах університетської освіти відбувається з урахуванням того, які компетентності мають бути сформовані на заняттях кожного циклу навчальних дисциплін. Відмінність змісту музично-інструментальної підготовки бакалавра і магістра музичного мистецтва полягає в кількості аудиторних годин, відведених на вивчення музично-інструментальних дисциплін, та ступеня складності навчального репертуару, пропонованого студентам в інструментальному класі.

У зв'язку з цим розглянемо навчальну програму з основного музичного інструмента (скрипка) на рівні бакалавра музичного мистецтва. Її основними завданнями проголошено формування музично-педагогічної майстерності студентів; набуття виконавської свободи; удосконалення творчих здібностей студентів; художньо-виконавський розвиток студентів у процесі засвоєння музики різних стилів, епох і форм, розкриття художнього змісту твору на основі точного прочитання тексту і власного виконавського досвіду, володіння різноманітних художнім репертуаром, створення репертуарного фонду для майбутньої самостійної роботи; поглиблення навичок самостійної роботи над музичним твором; опанування методики викладання музичного інструмента (скрипка) і формування готовності до музично-педагогічної діяльності в цьому напрямі. До інструментально-виконавських умінь у цих програмах віднесено: вільне використання музичного інструмента, виразне професійне виконання музичних творів та їх фрагментів у різних ситуаціях навчального процесу.

Разом з тим, викладання музичного інструмента (скрипка) на рівні магістранта вимагають більш глибокого і всебічного його використання, значного удосконалення виконавських можливостей студентів. Основними завданнями на цьому етапі навчання визначили:

- опанування студентами техніки гри на музичному інструменті, яка передбачає засвоєння різноманітних вправ, етюдів і творів різних форм, стилів і жанрів, оволодіння виконавською постановкою, аплікатурними прийомами, штриховою технікою, звуковеденням, виконавською інтонацією, різноманітними прийомами фразування, агогіки, метроритму, поглибленого слухового контролю;
- оволодіння інтерпретаційними вміннями (реалізація авторського задуму в процесі виконання твору, створення художнього образу та варіативність його відтворення відповідно до різних ситуацій), використання широкої палітри засобів художньої виразності, дотримання форми, стилю і жанру твору;
- удосконалення виконавського репертуару та методів роботи з ним (етюдами, вправами, поліфонічними творами і творами великої форми, різними за характером п'єсами);
- формування виконавської і сценічної культури студентів (урахування індивідуальних особливостей, психологічна установка на публічний виступ, сценічна поведінка тощо).

Важливою складовою інструментально-виконавської підготовки вважаємо оркестрово-сценічну та оркестрово-методичну підготовку, яка здійснюється на заняттях оркестрового класу на засадах компетентнісного підходу. На цих заняттях студенти мають ознайомитись зі специфікою оркестрового і ансамблевого виконавства, з широкою палітрою оркестрової та ансамблевої літератури, а також оволодіти навичками гри в оркестрі (ансамблі). Важливим

аспектом у цьому напрямі також вважаємо опанування навичками оркестрового диригування в процесі вивчення спецкурсу “Основи оркестрового диригування”.

Оркестрово-методичну компетентність педагога-скрипаля розглядаємо як готовність професійно виконувати функції керівника інструментального колективу відповідно до сучасних вимог. Така компетентність інтегрує індивідуальні інструментально-виконавські навички й професійно-педагогічні якості, трансформуючи їх в особистісну потребу реалізувати себе в нових умовах освітньої діяльності. При цьому вмотивованість якісної власної підготовки проявляється у намаганні працювати з інструментальним колективом, здатністю до фахового самовдосконалення, у пошуках художньо-творчої інтерпретації музичних творів. Якщо студент ще під час музичного навчання в педагогічному університеті навчиться ставитися до себе як до компетентного суб'єкта фахової діяльності, то виконання методичної роботи, як слідство, буде успішним. Якість такого ставлення свідчитиме про рівень сформованості методичної компетентності майбутнього фахівця.

Оркестрово-методична компетентність формується на всіх фахових дисциплінах і характеризується здатністю застосовувати в роботі з інструментальними колективами професійно-педагогічні знання, навички та уміння (диригентські, слухові, організаційні, музично-аналітичні, читання партитур, аранжування музичних творів для різних інструментальних колективів); володіння репертуарним тезаурусом оркестрових творів та наявністю систематизованих знань щодо методики роботи з інструментальними колективами різного складу; здатність поєднувати різні форми роботи (колективну, групову, індивідуальну) та види музично-інструментальної діяльності (навчальну, репетиційну, концертно-виконавську). Отже, оркестрово-методична компетентність педагога-скрипаля є особистісним утворенням, яке проявляється у наявності здібностей до організації та здійсненні процесу керівництва різними інструментальними колективами на рівні сучасних освітньо-художніх вимог, фахової самореалізації і самовдосконалення, успішного вирішення методичних завдань.

Підсумовуючи усе вищевикладене, зазначимо, що в сукупності інструментально-виконавська компетентність майбутнього педагога-скрипаля проявляється в оволодінні такими компетенціями:

- техніко-виконавськими (сформованість техніки гри на скрипці, яка передбачає координацію функцій рук та раціональність рухів, точність звуковисотної інтонації, володіння різними аплікатурними прийомами і штрихами, технікою звуковедення, метроритмічну чіткість, сформованість аналітико-слухових навичок, здатність до самоаналізу і самовдосконалення). Ця компетентність об'єднує галузь виконавських і методичних умінь і навичок, необхідних майбутньому фахівцю для успішного здійснення своїх професійних обов'язків. Вона передбачає наявність особистого творчо-виконавського досвіду, вміння роз'яснити і тлумачити музичні явища і організувати навчальний процес;
- програмно-репертуарними (знання скрипкового та оркестрового репертуару, здатність самостійно його підбирати для уроків з учнями різних вікових категорій; уміння здійснювати історико-теоретичний, цілісно-методичний, художньо-педагогічний і техніко-виконавський аналіз музичних творів). Очевидним є те, що основу цієї компетентності складають фахові знання. Більшість учених під знаннями розуміють форму існування і систематизацію результатів певного кола відомостей. Знання необхідні педагогу-скрипалю для раціональної організації своєї педагогічної діяльності й подолання проблем, які виникають у її процесі; вони стають невід'ємною частиною професійного образу компетентного фахівця.
- інтерпретаційними (здатність до виконавської інтерпретації музичних творів, а саме: дотримання авторського задуму композитора, форми та стилю твору; можливість розкривати художні образи різних творів за допомогою досконалої техніки та застосування різноманітних засобів виразності – динаміки, агогіки, тембрового забарвлення, логічного фразування). Ця компетентність ґрунтується на особистісному ставленні до

музичних творів, здатності оцінювати своє виконання і свою педагогічну діяльність. Вона спрямовує формування інструментально-виконавської компетентності педагога-музиканта на педагогічну діяльність;

- концертно-виконавськими (готовність до виконавської та музично-просвітницької діяльності, сформованість сценічної культури, артистизм, творчий імідж, уміння організовувати концертну діяльність своїх учнів).

Проведений нами аналіз змісту інструментально-виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів на засадах компетентнісного підходу дозволяє визначити такі педагогічні умови їх формування на магістерському рівні: забезпечення мотиваційної спрямованості фахової підготовки майбутніх педагогів-скрипалів; стимулювання студентів до удосконалення інструментально-виконавської техніки в процесі опанування музичних творів різних форм і жанрів; створення ситуацій успіху в процесі реалізації творчого потенціалу студентів.

Отже, вдосконалення інструментально-виконавських умінь забезпечується внутрішньою спорідненістю визначених педагогічних умов та цілеспрямованістю навчання на формування техніко-виконавських, програмно-репертуарних, інтерпретаційних та концертно-виконавських компетентностей майбутніх педагогів-скрипалів, що дозволяє інтегрувати результати дослідження в музично-педагогічну освіту Сирії на засадах компетентнісного підходу.

Список використаних джерел

1. Бондар В.І. Дидактика / В.І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
2. Бондаровская Е. В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования / Е.В. Бондаровская // Педагогика. – 1999. – № 4. – С. 11–17.
3. Мішедченко В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя музики в умовах вищого навчального закладу / В. Мішедченко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 6 (Ч. I.). – С. 251–257.
4. Нагорна Н.В. Формування у студентів понять компетентностей і компетенцій / Н.В. Нагорна // Виховання і культура. – 2007. – № 1-2. – С. 266–268.
5. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
6. Ши Цзюнь-бо. Методика формування мистецької компетентності майбутніх вчителів музики в процесі фортепіанної підготовки : Дис...канд. пед. наук:13.00.02. / Ши Цзюнь-бо Ши. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – 199 с.

The article reveals the essence and content of the instrumental-performing competence of the future violin teacher, the formation of which is carried out in the conditions of musical and pedagogical education while studying professional disciplines. This concept is defined as a personal characteristics, which includes cognitive, operational-procedural and axiological components. The main tasks of instrumental preparation of students at the level of training in the magistracy are singled out, the main competences of the instrumental-performing activity of the teacher-violinist are characterized, the pedagogical conditions that contribute to the formation of these qualities among students in the process of studying instrumental disciplines are determined.

The article notes that the improvement of the instrumental-performing skills is ensured by the internal unity of the allocated pedagogical backgrounds and the orientation of instruction in the formation of technical and performing skills. Program-repertoire, interpreting and concert-performing competencies of future violin teachers allow to integrate the results of the research into the musical and pedagogical education of Syria on the basis of competence approach.

Key words: *instrumental-performing skills, pedagogue-violinist, competence approach, pedagogical conditions.*